

Misverstanden in de klas

Tijdens communicatie tussen leerkracht en leerlingen ontstaan regelmatig misverstanden, grappige of meer nadelige. Sommige merken we direct op doordat de leerling, in onze ogen, onverwacht reageert. Bij andere misverstanden merken we pas later dat onze communicatie andere gevolgen blijkt te hebben dan die we bedoeld hebben. We gaan uit van goede bedoelingen van leerkrachten. Er kunnen allerlei oorzaken zijn waardoor een misverstand ontstaat: je vakopvatting, de manier waarop je iets zegt, hoe je gezicht staat als je iets zegt, hoe het kind jouw zinnen of gezicht interpreteert. Het is eigenlijk een wonder dat het zo vaak goed gaat in de klas!

Marianne Soeters en Andra Koolhof

Een voorbeeld van een opgemerkt misverstand

IB'er Hasanah, doet geplande groepsbezoeken bij de leerkrachten Peter en Louise.

Het ontwikkelingsthema van hun school is de communicatie tussen leerkracht en kinderen.

Ze bespreekt elk bezoek na. Ze ziet dit bij Peter:

Peter geeft enthousiast en vol energie een rekeninstructie aan groep 5. Na een interactieve start gaan de kinderen zelfstandig aan het werk. De leerkracht loopt door de klas en kijkt of iedereen aan het werk is. Na 1 minuut ziet hij dat Jelle uit het raam kijkt. Hij roept door de klas: "Jelle, ga eens aan het werk!". Jelle draait zich naar de leerkracht, zucht diep en zegt dan: "Nu moet ik helemaal opnieuw beginnen met nadenken!" Het wordt opgemerkt door Peter, omdat het denken van Jelle (zijn binnenkant) spontaan waarneembaar is (buitenkant wordt).

Enkele gedachten rond communicatie.....

De binnenkant

Mensen geven betekenis aan gedrag naar aanleiding van de eigen kaders; de eigen gedachten, gevoelens, bedoelingen, gewaarwordingen, belevingen, betekenissen. Dit noemen we de binnenkant. Deze binnenkant is niet rechtstreeks waarneembaar voor de ander. Het werkconcept, de vakopvatting, bepaalt hoe leerkrachten naar kinderen kijken. De ene leerkracht kan

over een kind zeggen: "Wat is die rustig", de ander kan over datzelfde kind zeggen: "Wat is dat kind sloom".

De buitenkant

Wat we van elkaar waarnemen (zowel verbaal als non-verbaal), is ons handelen: wat we doen en wat we niet doen, noemen we de buitenkant. Is de binnenkant van de ander niet rechtstreeks toegankelijk, de buitenkant is dat wel: die nemen we waar met onze zintuigen en gekleurd door onze 'bril' (onze binnenkant).

Marianne Soeters werkt bij Animaz Inspiratie en coacht IB'ers 'on the job'. Naast intervisie geeft ze IB-opleidingen en verzorgt ze de opleiding en de inspiratiedagen 'Meesterlijk coachen' voor ervaren IB'ers en directeuren. Eerder verscheen een artikel voor IB'ers van Andra Koolhof en Marianne Soeters in JSW onder de titel 'Kijken met andere ogen'.

Wederzijdse, gelijktijdige beïnvloeding

We beïnvloeden en worden beïnvloed in een proces waarbij wederzijdse beïnvloeding tegelijk plaatsvindt. Dit is een wezenlijk verschil met de communicatietheorie die uitgaat van zender en ontvanger. Volgens die theorie vindt communicatie na elkaar plaats, terwijl de systeemtheorie zegt dat vanaf het eerste ogenblik er tegelijktijdig vertalingen plaatsvinden van de binnenkant naar de buitenkant en vice versa bij alle deelnemers in de situatie. Dit verklaart de complexiteit van communicatie!

De beïnvloeding van de ander gebeurt niet via de

binnenkant, wel via de buitenkant. Dit is voor de communicatie een hinderpaal: wat we aan effecten teweegbrengen hangt niet af van onze bedoelingen, maar van de betekenis die de ander geeft aan onze buitenkant.

Wat gebeurt er eigenlijk tussen Peter en Jelle?

Peter heeft net een enthousiaste rekeninstructie gegeven en wil dat de kinderen zelfstandig aan het werk gaan. We maken een fictieve reconstructie: wat zouden Peter en Jelle gedacht kunnen hebben en met welke effecten op elkaar?

Leerkracht Peter:

Binnenkant:

Ik heb een goede instructie gegeven. Ze kunnen nu echt allemaal zelfstandig aan het werk!

Buitenkant:

Hij kijkt rond of iedereen aan het rekenen is in het werkboekje.

Binnenkant:

Hij ziet Jelle uit het raam kijken en denkt: "Jelle zit te niksken!

Hij moet aan het werk anders is hij straks niet op tijd klaar!"

Buitenkant:

Peter zegt: "Jelle, ga eens aan het werk!"

Leerling Jelle

Binnenkant:

Dat was een leuke rekensom met het gewicht van die neushoorn en hoeveel kinderen net zo zwaar zijn als één neushoorn.

Ik ben benieuwd hoeveel meesters er in een neushoorn passen.

Buitenkant:

Hij kijkt uit het raam.

Binnenkant:

Hè? Hoe zit dat nu met die kilo's van de meesters? Ik weet het ineens niet meer!

Buitenkant:

Jelle zegt: "Nu moet ik weer helemaal opnieuw beginnen met denken".

Een voorbeeld van een onopgemerkt misverstand.

Vervolgens is Hasanah aanwezig bij een gesprek na schooltijd tussen Louise en Eva. Eva heeft haar huiswerk niet meegenomen naar school. Op school is de afspraak dat de kinderen in de pauze naar huis mogen om het op te halen. Dit heeft Eva niet gedaan.

Leerkracht Louise:*Binnenkant:*

Eva heeft een 2e kans gekregen. Ik snap niet dat ze haar huiswerk niet heeft gehaald. Ik vind dat ze het alsnog moet halen!

Buitenkant:

“Eva, waarom wil je je huiswerk niet halen?”

Binnenkant:

Ze denkt: Eva wil niet meewerken, dat is niet de eerste keer! Ik wil dat Eva zich aan de schoolafspraken houdt en het huiswerk ophaalt. Ik ga volhouden!

Buitenkant:

Ze zegt: “Ik wil dat je je huiswerk haalt. Ik kijk het na en dan kun je de fouten herstellen. Kijk me aan!”

Binnenkant:

Ze ziet Eva's tranen en denkt: ze is verdrietig.

Buitenkant:

“Nu ben je verdrietig, maar je houdt je niet aan de afspraken”

Binnenkant:

Vervelend dat ze zo verdrietig is.

Buitenkant:

“Voor deze keer laten we het zo. Ga maar naar de klas”

Leerling Eva:*Binnenkant:*

Ik was het weekend bij papa. Het weekend was niet fijn en ik heb niets aan mijn huiswerk gedaan. Dit wil ik niet vertellen.

Buitenkant:

Eva kijkt naar beneden en zegt: “Ik neem het morgen mee”.

Binnenkant:

Ik ben boos. Ik vertel niet dat ik ruzie met papa had.

Buitenkant:

Eva zegt niets meer en huilt.

Binnenkant:

Ik ben niet verdrietig, ik ben razend en ik ga het niet halen!

Hasanah brengt Eva naar de klas en vraagt “Hoe is het nu?” Eva zegt: “Ik ben heel boos! Omdat de juf zeurt”. Het is onopgemerkt door de leerkracht, omdat Louise niet checkt of de betekenis die zij aan de tranen geeft, klopt.

TIPS

- Observeer in de klassen de communicatie tussen leerkracht en leerling; de buitenkanten.
 - Wat hoor je de leerkracht/ het kind zeggen?
 - Wat zie je de leerkracht/het kind doen?
- Bespreek daarna wat je hebt gezien en gehoord, en stel vragen over de binnenkant van de leerkracht en kinderen:
 - Welke betekenis gaf je aan het gedrag van het kind?
 - Welk impliciet beeld van lerende kinderen heb jij dan zichtbaar?
 - Wat dacht je dat het kind dacht?
 - Hoe kom je te weten wat het kind dacht?
- Laat de leerkracht op zichzelf letten:
 - Welke misverstanden ontdekt ze in de klas?
 - Welke betekenis geeft ze daar aan?
- Bespreek in het team de voorbeelden en ga op zoek naar de beelden die er zijn over kinderen.
- Oefen met de leerkrachten vragen die ze aan kinderen kunnen stellen
- Zet eventueel video-interactiebegeleiding in om nog beter samen te kijken naar situaties in de klas.

SAMENVATTING

Dit artikel beschrijft het belang van reflecteren op de betekenis die de leerkracht geeft aan het gedrag van kinderen en het effect dat deze betekenis heeft op haar handelen. Tegelijkertijd geven kinderen betekenis aan het gedrag van de leerkracht en dit heeft effect op hun handelen. De IB'er kan de leerkracht ondersteunen bij het bewust worden van deze wederzijdse beïnvloeding, mogelijke misverstanden en beelden over kinderen.